

Κυριακάτικα

Λέξεις, έννοιες και πρακτική

12/4/1987 Χαράση

Μια ενδιαφέρουσα συζήτηση πρόκυψε στη βραδιά «Ελληνοτουρκικής φιλίας μέσα από τη λογοτεχνία», που οργανώθηκε στο Λαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο, την περασμένη Πέμπτη.

Κάποιοι από τους παρευρισκόμενους αμφισβήτησε το αν η λέξη «φιλία» είναι η πιο αρμόζουσα για να χαρακτηρίσει τις σχέσεις που πρέπει να υπάρχουν ανάμεσα στις δυο κοινότητες. Τη λέξη «φιλία», είπε, την χρησιμοποιούμε για κράτη διαφορετικά, λαούς διαφορετικούς. Εδώ πρόκειται για Κύπριους που ανήκουν σε δυο διαφορετικές κοινότητες, έχουν, όμως, την ίδια πατρίδα. Σαν καλύτερη λέξη πρότεινε τη λέξη «συνύπαρξη».

Άλλοι παρευρισκόμενοι τον αντέκρουσαν, λέγοντας ότι η λέξη συνύπαρξη είναι πιο αδύνατη από τη λέξη φιλία, έχει μέσα της τον συμβιβασμό, π.χ. ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ κρατών με διαφορετικά κοινωνικά συστήματα. Στη συνέχεια προτάθηκε η λέξη **συμβίωση**, που, ωστόσο, εμπεριέχει στοιχεία κάποιας παθητικότητας (συμβίωση σ' ένα ζευγάρι λέμε τον γάμο κατά συνθήκην). Αναφέρθηκαν, επίσης, οι λέξεις **συνεργασία**, **αλληλεγγύη**, **επαναπροσέγγιση** κλπ.

Όλες, ωστόσο, αυτές οι λέξεις, αν τις ψαχουλέψεις, έχουν μέσα τους το στοιχείο της απόστασης, ίσως γι' αυτό και δεν μας ικανοποιούν απόλυτα. Μήπως όμως και η ίδια η πραγματικότητα δεν εμπεριέχει την απόσταση; Δεν θα υπήρχε καμιά ανάγκη να μιλήσουμε για ανάπτυξη της φιλίας αν οι σύνοικοι Τούρκοι κατοικούσαν ανάμεσα μας όπως πριν τριάντα χρόνια, ούτε για ανάγκη **συνεργασίας**, ούτε για προσπάθειες **επαναπροσέγγισης**. Δεν πιστεύω να χρειαζόταν να μιλήσουμε καν για **συνύπαρξη** ή για **συμβίωση** αν κάποιες σκοτεινές δυνάμεις δεν έσπερναν ανάμεσά μας τους σπόρους του διχασμού. Αυτοί οι σπόροι, όμως, έχουν ριχθεί και έχουν, δυστυχώς, βλαστήσει. Το δέντρο του κακού έχει ανθίσει και καρποφορήσει.

Ετσι σήμερα υπάρχουν κι από τις δυο μεριές άνθρωποι που καθόλου δεν τους αρέσουν οι λέξεις φιλία, αλληλεγγύη, επαναπροσέγγιση, συνεργασία, συμβίωση, συνύπαρξη, όχι για φιλολογικούς ή άλλους παρόμοιους λόγους, όχι γιατί οι λέξεις αυτές δεν είναι αρκετά ακριβείς, ισχυρές ή δυνατές λέξεις. Οι άνθρωποι αυτοί, που είναι οι σωβινιστές Ελληνοκύπριοι και οι σωβινιστές Τουρκοκύπριοι, δεν θέλουν να υπάρχουν καθόλου τέτοιες λέξεις, διότι δεν πιστεύουν σε κανέναν είδους σχέση ανάμεσα στις δυο κοινότητες.

Για τον υπόλοιπο κυπριακό λαό, είτε μιλά ελληνι-

κά είτε μιλά τουρκικά, σημασία κυρίως η επιτυχία και η ευημερία αυτού του τόπου, που είναι ολόκληρη η πατρίδα τους, από τη Λεσό ως την Κερύνεια και από την Πάφο ως τον Αρσολο Αντρέα. Κι αυτή η μερίδα του κυπριακού λού, που, ευτυχώς, αποτελεί τη συντριπτική πλειοψηφία, δεν δίνει τόση σημασία αν οι λέξεις που χρησιμοποιηθούν έχουν ή δεν έχουν την ακριβή που θα πρέπει να χαρακτηρίζει τις σχέσεις, αρκεί πετύχουν το ποθούμενο αποτέλεσμα, το πλήγμα των δυο κοινοτήτων, τη συνένωση των διπλευρών. Σημασία έχει τί γίνεται στην πράξη γι' αυτό το πλήγμα.

Γράφει
η ΕΛΛΗ ΠΑΙΔΙΔΟΥ

Και στη συγκεκριμένη περίπτωση τί κάνει η τέχνη, η λογοτεχνία γι' αυτό το πλήγμα, πέρα από τη φιλολογική αναζήτηση των τειών ορισμών

Ειρήνη κουβαλώ κι ελφουσύνη
λευτερωμένα περισιά
πάνω στην κάννη τόπλου μου.
Ψωμί προσφέρω καρσφάι
για τους φτωχούς τ κόσμου.
Με τα ποιήματά μ' αφέρνω λεφτεριά
αγάπη κι αξιοπρέπια.
Οι στίχοι μου χαιρεσμοί για σας.

Αυτά τα λόγια έστειλε πώ από τα συρματοπλέγματα ένας άγνωστος Τουρκοκύπριος ποιητής — στρατιώτης στην πράσινηραμμή. Με την απλή, ειλικρινή σκέψη του, βρήκατευθείαν το στόχο.

Σ' ένα ξενοδοχείο, στη Λυκωσία, λίγα μέτρα από την πράσινη γραμμή, κουβιάζαμε με την Τουρκάλα αντιπρόσωπο που είχε φέρει για την Πορεία Ειρήνης. Σε μια στιγμή η κοίλα σηκώθηκε και λέει: «Πάω να τηλεφωνήσω σε α φίλη μου στον τουρκικό τομέα». Εμείς κοιταχτήμαμε και της είπαμε ότι δεν μπορεί να τηλεφωνήσει, εν το χωρούσε το μυαλό της. «Μα, είναι μόνο 20 μέτρα απόσταση», λέει. «Μια φωνή να βάλω η φη μου θα με ακούσει».

Τότε της είπαμε ότι για στείλουμε ένα γράμμα στην Κερύνεια ή στην τυρκοκρατούμενη Λευκωσία χρειάζεται να το στείλουμε μέσω Λονδίνου ή Παρισιού. Και κάποιος σε πως έστειλε ένα πακέτο από τη Λευκωσία στη Λυκωσία μέσω... Κούβας.

Είναι ολοφάνερο πως η δύναμεις που λέγαμε που

σπείρανε το σπόρο κάνουν ό,τι μπορούν για να διατηρήσουν το δέντρο της διχόνοιας ζωντανό. Και η επαφή των δυο κοινοτήτων είναι ένα από τα πιο ισχυρά και αποτελεσματικά αντίδοτα. Η οποιαδήποτε επαφή, απλών ανθρώπων, δημοσιογράφων, επιστημόνων, καλλιτεχνών. Με την ευκαιρία αυτή, θα θέλαμε να χαιρετήσουμε την προσπάθεια για κάθοδο του Τουρκοκυπριακού Θεάτρου με την «Ειρήνη» του Αριστοφάνη. Ελπίζουμε να μην προκύψουν την τελευταία στιγμή «τεχνικές» δυσκολίες που να εμποδίσουν αυτή την κάθοδο. Κι ακόμα ελπίζουμε την πρωτοβουλία αυτή να την ακολουθήσουν κι άλλες, πολλές ακόμη. Γιατί η τέχνη, ευτυχώς, έχει την ικανότητα να ανοίγει δρόμους εκεί όπου η πολιτική τους κλείνει.

Θα ξαναθυμηθώ έναν άλλον Τουρκοκύπριο στρατιώτη - ποιητή, που είχε προφητεύσει στο ποίημά του «Ειρήνη»:

Θάρθει μια μέρα ξαφνικά
σαν μουσαφίρης αναπάντεχος
σαν κάτι που το περιμένεις ή
σαν κάτι που δεν περιμένεις.
Θάρθει, και θα καθίσει στη γωνιά
μάτια ζεστά - ζεστά.
Μπορεί και νάχει πρόσωπο
και χέρια λαβωμένα.
Μπορεί και νάναϊ ολόλευκο
φτερό περιστεριού.
Στα χέρια θα κρατά ψωμί κι ελιά
στα χείλη θάχει το εμβατήριο...

... 12 του Απριλίου σήμερα κι η μνήμη τρέχει πίσω, πολύ πίσω, σ' εκείνο τον Απριλίου του 1965, 12 του μήνα, που δυο σύντροφοι δέχτηκαν το θάνατο σφικταγκαλισμένοι. Ο Ντερβίς κι ο Κώστας, για χάρη των εννοιών φιλία, συμβίωση, συνύπαρξη, αλληλεγγύη, επαναπροσέγγιση κι ακόμα για χάρη των εννοιών ειρήνη, ευτυχία, ευημερία, παιγνίδι και γάλα για τα παιδιά, βιβλία και ψωμί και μουσική για όλους και όνειρα που πραγματοποιούνται και γέλιο στα πρόσωπα των ανθρώπων.

Θάρθει μια μέρα, ναι θάρθει, σίγουρα. Όμως, όπως είπα και κάποιος έχει, στη συγκέντρωση, «ας αρχίσουμε να κάνουμε έργα, γιατί όσο περισσότερο μπλεκόμαστε μέσα στα λόγια τόσο έχει την αίσθηση κανείς ότι προσπαθούμε να καλύψουμε το κενό των έργων. Οι λέξεις να γίνουν νοήματα και τα νοήματα πράξεις».